

In literis que tangunt damnum publicum, de quo non fuit facta relatio Papa, includitur surreptio, num. 29.
 Ex literis in derogationem iuris patronatus laici oritur damnum publicum, num. 10.
 Cerola loquens de surreptione in Bullarum retentione declaratur, num. 31.
 Bonacina etiam, num. 32.
 Surreptio simplex absque qualitate publice utilitatis non est subiectum habile ad retentionem Bullarum à Senatu decretandam, nec petendam, num. 33.
 Surreptio simplex non impedit in Sicilia literarum Apostolicarum executionem, sed conceditur Regium exequatur affirmativum, ut exequatur de surreptione cognoscat, num. 34.
 Recentio Bullarum fundatur in damno publico ob violentiam executionis, num. 35.
 Surreptio est inhibita in praeiudicio Reipublicae, de quo non est facta mentio ab impetrante, n. 36.
 Ius tertij, & privata persona, de quo non fuit facta relatio, si est causa surreptionis, multo fortius publicum, & eius damnum, num. 37.
 Potentius ius est publicum quolibet privato, n. 38.
 Doctores tractantes de retentione Bullarum ob detrimentum Reipublicae recte illas surreptionem ad retentionem pati supponunt, num. 39.
 Anonini. Diana indiscreta resolutio negatiua in retentione Bullarum declaratur, num. 40. & segg.
 Anonini. Dian. absolute improbens retentionem Bullarum loquitur contra Bullam Camæ, & Doctores per se laudatos, num. 41.
 Surreptionis simplicis literarum cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum non secularem spectat, n. 42.
 Surreptio orta ex damno publico Regis, aut Regni, causa legitima est ad retentionem Bullarum, n. 43.
 Non ad effectum declarandi super ea, aut valore literarum, sed humiliter supplicandi Sanctissimum, & supercedendi in executione, num. 44.

MAGNA fuit quandoque inter omnes Iurisperitos tam aduocatos, quam Senatores huius supremi Regij Tribunalis, caeterorumque etiam inferiorum orta controversia (semper tamen dissentio atque incerta resolutio) an Bullarum retentionis cognitio fundari possit super qualibet ipsarum surreptione simplici absque interuentione alienius qualitatis, quas licitas ad retentionem esse in capitibus praecedentibus firmavimus; quapropter ut deinceps omnis dubitandi occasio cesset, quid verum sit, & certum, per disputationem laucebit.

Et pro parte affirmatiua, sufficere nempe solam quamlibet surreptionem, & multa iura Pontificia clamant, & imprimis expendo textum capitalem ad hunc retentionis articulum in cap. si quando de rescriptis, ibi: Quia patienter sustinemus, si non feceris, quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum, &c. Quo quidem aperte probari videtur surreptionem esse causam legitimam ad supercedendum in executione literarum, & rescibendum.
 Ad id ipsum vtget textus difficilis in cap. cum teneamur, de prebendis, dignitat. 6. in ordine, vbi suspendi & executionem aequanimitate sustinetur, si adest surreptio, vt clarè demonstrant eisdem textus verba, quae haec sunt: Si mandatum nostrum pro alicuius promotione receperis,

qui aliud beneficium habeat, de quo valet commenda sustentari, nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur, aut si non potes ei sine scandalo prouideri; aequanimitate sustinemus, si pro ea mandatum nostrum non duxeris exequendum, &c. Quibus quidem verbis manifestè monstratur, surreptionem motum fuisse Pontificem ad illius text. decisionem, cum certius iuris sit iuxta communem Canonistarum Scholam in cap. ceterum eodem titulo, de rescriptis, surreptionem esse gratiam obtentam ad aliquod aliud beneficium, ab eo qui aliud sufficiens habet, cuius mentionem non fecerit.

Et difficilius redditur ille text. ex difficultate, aut, posita inter surreptionem, & scandalum, vt alterum dumtaxat sufficiat ad suspendendam executionem, & supercedendum interim, dum super ea consultitur Apostolica Sedes.

Hinc multi Doctores, qui de hac praxi Hispania circa Bullarum retentionem scripserunt, hoc ipsum indicant, surreptionem earum esse causam legitimam ad retentionis iustitiam & fundamentum, Couarruias in practicum quest. cap. 36. num. final. ad fin. ibi: Et multorum hominum suggestionibus, falsisque precibus grauiter supplicationem multis nominibus exequentissimam ab ipso sanctissimo Pontifice remedium sperantes, &c. Et iterum, num. 4. versicul. Sic etiam in his Regnis, &c. ibi: Iaque vt ex Regio decreto, vt illic examinentur, ne quid fiat, & obtineatur falsis precibus, & suggestionibus à Summo Pontifice, &c.

Ioannes Driedorius lib. 1. de libertate Christiana, pag. 183. ibi: Qui per nimiam importunitatem, & falsis suggestionibus literas Apostolicas impetrarunt; &c.
 Castellus à Bobadilla in politica, lib. 2. capit. 18. num. 208. ibi: En la retention que se haze en el Supremo Consejo, y Chancillerias Reales, en muchos casos de las letras y Bullas Apostolicas, para examinar si fueron concedidas con falsa ó iniqua relacion, &c.

Cerola in praxi Episcopali, verbo littere Apostolicae, in princip. ibi: Quod non sit ad impediendum, sed ad videndum, & examinandum; primo an contineant aliquam surreptionem, aut obreptionem; secundò an quod &c. & eundem referens id ipsum dixit Cenedus Canoniarum q. 45. sub num. 9.

Pariformiter nouissimè loquitur Dom. Ioann. del Castillo in tractatu de tertijs, cap. 41. sub num. 182. ibi, vt constat an litterae ipsae sint expeditae contra decreta Conciliorum aduersus leges Regias, & Romanorum Pontificum concessionem, & falsis precibus, vel importunis suggestionibus, aut in prauiudicium alicuius tertij, aut surreptione, alijue remedijs similibus, &c. Ex relatione, & assertione Hieronymi de Zeballos communem contra communitatem, 4. part. quest. 89. ex num. 292. atque etiam ex num. 307. vsque ad num. 337. qui quidem, & caeteri omnes per eundem, & praemeditatum sermonem, quo Couarruias loquuntur, & ab eo mutarunt loquendi modum, illumque literaliter transcribentes & sequentes.

Bonacina in lib. 3. de censur. & in Bulla Camæ 8. Domin. content. disputation. 1. quest. 15. puncto 4. §. 2. fol. mibi 113. dum declarans, cap. 14. Bullae, in hac inquit: Impedientes literarum Apostolicarum executionem excusari possunt ab ex-

communicatione huius Canonis; si impediatur praetextu informandi, aut supplicationem exhibendi Summo Pontifici, modò tamen supplicationem coram Sede Apostolica legitime proficiunt, ita expressè in hoc Canone habetur, cum enim saepe contingat, vt quis literas Apostolicas, surreptitias esse, aut iniquum grauenem, vel similia continere arbitretur, Summus Pontifex indulset, vt impediens literarum Apostolicarum executionem, interposita apud ipsum supplicatione immunes sint ab excommunicatione, modò huiusmodi supplicationem coram ipso Summo Pontifice, & Sede Apostolica proficiant, &c.

Hoc ipso loquendi modo vitur Pater Henriquez lib. 2. de Pontificis clau. c. 18. §. 2. ibi: Aut si litterae sine surreptione, aut non facium expressam derogationem rei necessaria, &c. Quibus quidem iuribus, & auctoritatibus satis difficilis reddi videtur istius quaestionis resolutio, necnon aliquo modo excusari iuris periti, qui hanc partem sectari voluerunt.

Quibus tamen, & alijs non obstantibus, firmiter tenendum est, & neruose defendendum, 10. & simplicem surreptionem literarum Apostolicarum, nullatenus esse fundamentum habile ad eandem retentionem in Senatu discernendam, nec etiam disponendam, nisi concurrat aut inde inferatur damnus publicae utilitatis, & aliqua ex causis relatis superius, cap. 3. & sequentibus, 11. & ex quibus inferri possit turbatio Reipublicae spiritualis, Ecclesiasticae aut temporalis, quo solo vnicò fundamento haec retentionis cognitio, & facultas defertur Principi supremo Ecclesiae, & Regni protectori, eò quòd inde violenta executio inducitur, provt abundè in genere, & in specie probauimus in septem capitulis praecedentibus, & antea in cap. 1. & 2. in tractatu de regia protectione; vt clarè patet ex legibus Regis, & signanter ex l. 2. §. 1. lib. 1. Recopilation. Quae, postquam reulit plures causas, & casus retentionis, ita dicit: Porque qualquiera cosa que se proueyesse por su Sanidad, y sus Ministros, en derogacion de las cosas susodichas, o qualquiera dellas, traeria muy grandes y notables inconuenientes, y dello podrian nacer escandalos, y cosas que fuesen en denuccio de Dios nuestro Señor, y nuestro daño, y de los Reinos, y naturales dellos, &c. Itaque in damno publicae utilitatis dumtaxat fundatur suspensio haec literarum Apostolicarum, & ad Senatum recursum, non in damno priuato quolibet ita non qualificato. Quòd vltierus specificè apparebit ex vera dictorum iurium interpretatione, necnon veraci Doctorum, quorum haec tenemur fecimus intelligentia & assertionem, atque loquendi modo, quo fere omnes in hoc articulo loquuti fuerunt.

Ad hanc nostram verissimam & opinionem sequendum mouer, primo ex communi, veraque interpretatione tradita per Doctores ad text. in dict. cap. si quando, de rescriptis, & in dict. cap. cum teneamur, de prebendis; supra pro contraria parte adductos, vt scilicet eorum dispositio indubie procedat, etiam si rescripta mero iure valeant, & omni surreptionis, aut obreptionis vitio careant, nam ad effectum supercedendi in earum executione, & rescibendi, sufficit: quòd aliqua legitima subit causa, ob quam rectitudo rationis dicitur, potius expedire, quòd illis non

obtemperetur, nec executioni mittantur, quàm quòd interim suspendantur, vt ex eisdem iuribus rectè ponderatis probant Cardinalis in dict. cap. cum teneamur, & ibidem etiam Decius, Felinus in cap. nihil, column. 2. num. 3. & n. 4. de prescriptionibus; & à principio videndus; ita haec iura rectè interpretatur & intelligit Augustinus Barbola in collectanea, ad dict. cap. si quando, in additionibus, quas habet in 2. tomo collect. à principio, super verbo, Rationabilem causam, qui tamen nullum Doctorem adducit.

Hanc eandem interpretationem tradit Couarruias in relectione, cap. peccatum, de regulis iuris in 6. part. 1. num. 7. vbi dicit, iura praedicta procedere etiam si Summus Pontifex aliquid iustum praecipiat, subit tamen aliqua rationalis causa non obtemperandi, puta scandalum, & fundatur ex glossa in cap. 2. distinct. 3. dum probat, electionem alicui iuste factam, & validam mero iure; & irritam siendam, & reuocandam, aut executioni minime tradendam ob vitandum scandalum inde oriundum aut minantem, notant hoc idem Abbas in cap. 1. column. 2. de electione, Felinus in dict. cap. nihil, à num. 2. & Decius in dict. cap. cum teneamur, quibus ad stipulatur text. singularis in cap. nisi cum pridem, §. pro graui quoque scandalo, de renuntiatione, & in cap. questum, vbi Panormitanus de rerum permutatione.

Hinc sanè fit, vt ratione vitandi scandali possit & Romanus Pontifex aliquid priuare suo beneficio Ecclesiastico, quantumvis legitimo titulo, & Canonico illud obtinuerit, & possideat, si commode fieri potest dato alio itidem beneficio, vel damni laesione compensata, tradunt Romanus in singulari 683. & 684. Innocentius in dicta cap. nisi cum pridem, glossa in cap. Episcopus de loco 7. quest. 1. & ibi, Archid. Federicus de permutatione benefic. quest. 25. Cardinalis in Clementin. 1. quest. 4. de rerum permutatione. Couarruias vbi proximè sub num. 7. conducunt omnino quae diximus post plurimos Doctores supra cap. antecedenti, versicul. Imò nec Summus Pontifex, à num. 29. cum sequentibus, & superius.

Fulcitur haec interpretatio & Couarrui. quoniam etiam in iis casibus, in quibus iusta causa interueniente, potest Pontifex, vel alter supremus Princeps aliquid concedere in iudicium iuris tertij provt in capite antecedente loco proximè citato diximus: tamen in eadem concessione cessat praesumptio iustae causae; quando ex ea oriretur scandalum, & sic non exequenda, nec adimplenda, Hippolytus singular. 8. Abbas in cap. qua in Ecclesiis, de constitutione, Innocentius in cap. Inquisitionibus, de sententia excommunicationis, Abbas in disputatione, incip. Episcopus, versicul. Venio ad tertium membrum, Innocentius in cap. quanto, de consuetudine, & ibi Abbas num. 11. Romanus in consil. 383. vers. Tertio quia examinata, Felinus in dict. cap. qua in Ecclesiis, versicul. Limite quarto, & in cap. si quando, de constitutionibus, Antonius Gabriel. commun opinio. tit. de iure quaesito non tollendo, conclusio. 3. num. 15. latius persequitur post alios Mascardus de probationibus, conclusio. 275. à num. 22.

De eorundem iurium interpretatione, & declaratione, & nempe dict. cap. si quando, & dict. 17. cap. cum teneamur, amplissimè & abundè tractat,

& latè prosequitur Doctor Anguianus in tractatu de legibus, & consuet. lib. 1. controuers. 5. à n. 2. 5. cum multis sequentibus, resoluens post longam disputationem, quod ad iustificandam supplicationem, & rescribendum Pontifici, solum iura considerare rationem illam boni publici, quæ consistit in vitando scandalo, siue alio quouis malo notabili, quod vel timetur vel timeri potest, quod quidè verificatur, vbi litteræ merito iure valent, & omni surreptionis vitio carent.

18 Qui quidem ipse Anguianus in num. 29. pulchrè ad hoc ponderat, text. in dicto cap. si quando, in eius specie non fuisse propositum casum aliquem emergentem, qui de facto contigerit, ad quem interrogatus, & consultus Pontifex respondere posset: rescriptum fuisse ab impetrante surreptitè obtentum, sed generaliter regulam constituisse pro futuris temporibus, præueniendo iudices, atque eis regulam constituendo, quid in similibus rescriptis sit faciendum, ne ex exasperatione, nimique obedientia turbati peius eligant exequendo, ad text. celeberrimè in cap. cum contingat. 24. de rescriptis, & in cap. aduersus de immunitate Ecclesiar. in illis verbis: Propter imprudenciam tamen quorundam Romanus Pontifex prius consulatur, cuius interest communibus utilitatibus providere, quod quidem aperte colligitur ex dicto cap. si quando à principio, ibi: Si quando aliqua tua fraternitati dirigitur, quo animum tuum exasperare videntur, turbati non debes, &c. Quo colligitur absolutè, & regulariter loqui Summum Pontificem, non arctatum ad aliquem speciale casum contingentem, Si quando, enim inquit, ad idem est etiam textus in authentico, ut nulli iudicum, §. & hoc verò collatione 9. ibi: Vbi contigerit in scriptis nostram inuisionem, &c. text. etiam in authentico, de mandat. principum, §. deinde competens, & in l. 29. titul. 18. part. 3. l. 20. eodem titul. & pariter. Quibus quidem iuribus omnibus generalis regula constituitur in posterum absque particularis casus contingentia; sed disponentibus, quando casus contingat nullo habito respectu ad aliquem particularem, sed quomodocumque rescripta emanant, nulla habita consideratione ad casum aliquem tunc contingentem, ex quo argui possit surreptio ob suggestionem, & defectum narrationis.

Ex qua vera interpretatione, & declaratione merito ¶ inferunt Doctores communiter; ipsa iura procedere etiam in casu, vbi nulla surreptio dari potest, quia scilicet rescriptum emanauit non ad petitionem partis, nec ad eius relationem; sed motu proprio ipsius Pontificis, in quo iam cessat suggestio, aut falsa relatio, vt cum iudicio considerantur Franciscus Ripa, num. 14. & 17. Felin. num. 3. in dicto cap. si quando, Cardinalis in consil. 142. col. ultim. Rebuffus tit. de rescriptis, articulo. 1. glof. 5. versicul. Et ipse, tradunt etiam Gregorius Lopez in l. 27. titul. 18. part. 3. glof. in. Palatius Rubens de beneficiis vacant. in curia §. 13. Anguianus dicto controuersia 5. à num. 25. cum sequentibus, sequitur etiam nullo ex eis Doctoribus citatis relato, Augustinus Barbosa in dicto collectanea ad dicto cap. si quando in additione. 2. tom. col. 1. prope finem.

Fulcitur etiam hæc vera declaratio, & interpretatio ad dicta iura, ¶ quoniam si Pontifex non loqueretur de rescriptis merito iure

validis; sed surreptiis, & nullis non responderet, patienter sustinebimus, &c. Et equanimiter sustinebimus, &c. de quibus verbis in dicto cap. si quando, & dicto cap. cum teneamur, cum executor suo proprio iure, & potestate poterat, & debeat rescriptum nullum, & irritum declarare, & in totum executionem denegare, quando vitio surreptionis erat obnoxium iuxta iura vulgaria in c. super litteris in fin. de rescriptis, cum similibus, & tunc responderet Pontifex simpliciter vt assoler, ne mandatum exequeretur, vt caput. ad aures, de rescriptis, & in cap. cum adeo eodem titulo; ac propterea cum Pontifex in dictis iuribus dicat, Patienter sustinebimus, & equanimiter sustinemus, &c. Ad effectum rescribendi, & superlegendi, supponit manifestè loqui, quando rescriptum merito iure valet, subest tamen iusta causa ab extra, iudicio eius examinanda Papa scilicet, qui incommodis, & indemnitatibus subditorum publicis subuenit, vt plurima iura Pontificia asserunt relata supra capitul. 3. §. unico, à num. 45. cum sequentibus, reseruata, ex qua non debeat executi interim, quòd consultatio hæc durat, pro vt rectè & latius ponderantes verba, dicti cap. si quando, & dicto cap. cum teneamur, deducunt Augustinus Barbosa vbi supra per totum collecta: ad dit & melius Doctor Anguianus dicto controuers. 5. à num. 26. cum sequentibus, ad quem te remitto pro latiori explicatione, & melius infra hoc tract. 2. p. cap. 5. §. 4. num. 2.

Pro quorum verborum legitima & propria expositione adderem ego, quòd cum de iure executori permittatur, & detur facultas liberè cognoscendi, & declarandi super surreptione litterarum, & illis executionem denegandi ex iuribus, & doctoribus citatis; absque videtur, voluisse Papam sibi specialiter reseruare cognitionem surreptionum litterarum suarum in tam graue damnus, & detrimentum litigantium cogentem eos adire Sedem Apostolicam, cum sciat per ius Pontificum & civile, pertinere huius rei cognitionem eidem executori, & delegato, vt in similibus omnino terminis mirabiliter considerant Lucas de Penna in l. cum ad fuisseissimam, C. de quibus minoribus, vel prestationibus, nem. liceat se excus. à num. 2. cum sequentibus, vbi ita notat post multa alia prosequitur in hunc modum. Item quia vbi per scriptas leges facta prouisiu inuenitur, non est verisimile, quòd Romanus Pontifex se consuli specialiter referatur argumento, ff. de aliment. legat. l. alimenta, §. Basilica, & l. si sibi, de verborum obligationibus, l. doli clausula, ff. de panis sanction. & lib. 6. de prebendis, cap. dudum; & cap. quamuis tibi. Sicut etiam vbi est permisso Principis, non est oportuna de cetero auctoritas iudicantis, quæ aliàs est necessaria supra de administratione, cur. l. que, §. final. quando decreto opus non est, l. final. ff. de minoribus, l. & sine, §. questum. Ita & vbi est dispositio iuris scripti, non est opus, quòd Romanus Pontifex adeatur, item sicut licet prædium minoris alienari sine decreto Prætoris, cum patet eius hoc disponit in testamento, eodem titulo quando decreto, l. penultima; ita & in casu nostro postquam inuenitur dispositio legis, non est opus, vt propterea Romanus Pontifex consulatur. Quid plura, scriptæ leges per se iurare debent, non extrinseca dispositione Pontifi

Pontificum egere in authentico, de heredib. & falcid. post princip. Nam & vero simile est, Papam velle, quod leges volunt in authentico, de iudiciis, §. omnes autem. Quòd enim in legum positum est potestate, atque per eas iam summa deliberatione decretum, satis incongruum est, vt extrinseca dispositione indigeat, in authentico, vt in medio lit. non fieri sacras for. §. 1. collat. 8. &c. sequitur, & facit; verisimile est igitur, quòd ipse nolit vltius suas aures molestari super eo, quòd est per leges tam salubriter definitum, dicto l. 1. supra de hereditariis. Hactenus de tam singulari obseruatione Lucae de Penna mirabiliter conducibili interpretationi verborum d. iurium hucusque tradita.

21 Comprobatur vltius ex ea vetiori ¶ tenenda resolutione contra Philippum Decium in dicto cap. si quando, de rescriptis, num. 2. vbi aduersus plures ab eo citatos contrariam opinionem sectari voluit) quæ habet textum in dicto cap. si quando, & dicto cap. cum teneamur; procedere in quouis exequore litterarum Apostolicarum, ita vt simplex & merus executor cause cognitione, & iurisdictione carens, possit suspendere executionem, & superfedere in ea ob iustam causam, puta quoties timetur scandalum, aut aliud quodlibet notabile malum, quoniam iste talis exequor ad cognitionem, & informationem faciendam de huiusmodi causa, quæ incus non tangit iustitiam litterarum, & medullam, aut earum substantiam, & valorem, vt supra diximus, non eget iurisdictione aliqua, 22 quia sufficit se extraiudicialiter informare, ¶ & extraiudiciale cognitionem legitime causæ adhibere, vt bene probat Petrus Rebuffus in tractatu de rescriptis, articulo. 1. glof. 5. Atque latissimè per plura fundamenta disputat, & cum iudicio ponderat Anguianus de legibus, controuersia 5. à num. 37. cum multis sequentibus. Videndus omnino vbi ita constanter, & benè resoluit contra opinionem contrariam Philippi Decij, & licet obiter idem tenet Antonius Marius variarum resolutionum, lib. 2. resolut. 72. sub num. 29. post principium, vbi in istis terminis nostris loquitur, & ad hoc propositum.

Ex quorum resolutione rectè colligitur, text. in dicto cap. si quando, & cap. cum teneamur, non loqui de simplici surreptione, sed de rescripto merito iure valido, cum ad surreptionis cognitionem iurisdictione omnino necessaria esset, & causa cognitio in contradictorio iudicio, qua merus executor caret penitus, iuxta text. in cap. Pastoralis, §. quia vero, de officio delegat. cum similibus per Nos adductis, vbi abundo de hoc agimus in tractatu de Regia protectione, 4. part. cap. 3. à num. 1. cum multis sequentibus.

Ex qua doctrina rectè infertur, quòd Senatus Regius in examinatione causa tangentis publicam utilitatem, & damnus Republicæ ¶ Ecclesiasticæ, spiritualis, aut temporalis ad effectum supplicandi ad Sedem Apostolicam, iurisdictione non eget, nec de iuris rigore, & necessitate negotij illam appetit, sed extraiudicalem cognitionem, informationem, & indagacionem ad fideliter certiorum reddendum summam Ecclesiæ pastorem super damnis, & inconuenientis, quibus affligi potest Republica hæc, vt diximus supra cap. 1. ante finem, quia tunc de mero facto tractatur, quod non tangit intrus Bullatum valorem, sed de quodam acci-

deni externo, & ab extra proueniente, de quo tamen vide quid infra diximus, cap. 16 à num. 16. vers. Allatis igitur, & num. sequentibus.

Secundò ex eadem doctrina infertur ad propositum, de quo agimus, ¶ vt cum ad cognitionem surreptionis requiritur iurisdictione, & causa cognitio, cum agatur de litteris annullandis, & irritandis, & absolute priuandi impetrantem iure suo quæsitio ex litteris & prouisione Apostolica, ablatum foret dicere, nec tentare, posse Senatum ipsum supremum Regium fundare retentionem Bullatum super simplici surreptione, quando alias omnino ex executione cessat qualitas damni publici, aut publicæ utilitatis Regni, aut Regis, ac inde turbatio status publici, quòd quidem in simplici, & non ita qualificata surreptione litterarum penitus cessat, sed imò tunc iam agitur de iure & iustitia eandem, quòd est penitus spirituale, ¶ cum agatur de tituli validitate, aut nullitate, an ritè, & rectè fuerit expeditus, & impetratus, quo casu nec principaliter, nec etiam incidenter potest tractari in Senatu Regio, & temporali omnino incapace, provt explicat distinguentes quæstionem facti rei spiritualis à quæstione iuris: magna illa Doctorum caterua, præsertim Regnicolatum de qua in tractatu de Regia protectione, 1. part. cap. 1. à num. 217. vltra quos videndi erunt, Cynus in l. Arethusa, num. 6. ff. de statu homin. Barthol. in l. Titia, num. 8. ff. soluto matrimonio, vbi etiam abundè Petrus Barbosa à num. 21. & 24. Bald. in consil. 175. in fin. lib. 3. & per plura exempla declarat, Albans Velascus in consultatione. 159. num. 12. tomo 2. latissimè etiam Fontanella in commentariis de pactis nuptialibus, tomo 1. clausula 4. glof. 13. part. 2. à num. 27. cum multis sequentibus, bene etiam Cardofus in praxi iudium, verbo, Causa, num. 8. vbi plures allegat ibidem Doctores.

Qui omnes iuris quæstionem eam esse afferunt, si partes sunt in factò concordæ, sed dubium est, an illud ritè & rectè intercesserit. Facti verò eam dici quæstionem, quando partes ius illius facti supponentes habitant, & exquirunt dumtaxat; an factum illud adfuerit, & intercesserit, vt vltra citatos Doctores alios etiam ad id laudans explicat Giurba consil. 8. num. 32. Antonin. Amato variarum resolutionum lib. 2. resolutione. 83. num. 2. & latius num. 11. & resolut. 86. à num. 61. & Nos infra hæc 1. p. cap. 16. à n. 23. cum multis sequentibus, vbi plura singularissima considerauimus.

Hoc ipsum confirmant omnes Doctores tractantes; ¶ posse iudicem laicum cognoscere incidenter de quæstione facti rei spiritualis; non tamen de iure, an validum aut inualidum aliquid sit, cum hoc casu causa merè sit spiritualis, pertinens dumtaxat iudicio Ecclesiæ, vt post Bartholum (cuius fuit doctrina) in l. 2. column. 2. num. 4. ff. iurisdictione, omnium iudicum, Curtium, Alexand. Oróscum, Romanum, Castrensem, Alciatum, Iasson. Bald. Abbatem, Archidiacon. Decium, Ripam, Felinum, Bernardum Diaz, Couatruuas, & ex aliis pluribus Doctoribus, bene tractat, & explicat Padilla in l. 1. quamuis, à num. 56. vltimè ad 59. C. de iuris & facti ignorantia. Troil. super ritum magna Curie 236. num. 1. amplissimè videndus Petrus Barbosa in l. Titia à num. 22. cum multis sequentibus, ff. solut. matrimonio, Hieronymus

ita simplex sit, vt nec vergat in notabile præiudicium tertij, nec damnum inferat Reipublicæ, sed tantum aliunde literæ sine surreptitiæ ob non factam relationem alicuius requisitæ de iure; & tunc in Senatu neganda erit retentio litterarum, vt coram executorum earum surreptio ipsa opponatur, & controuertatur, ex hæcænis dictis à principio huius capit.

Aur surreptio talis sit qualitatis, quæ aut vergat in præiudicium notabile iuris tertij, in iis nempe casibus, in quibus deficiere potestatem in Principe tollendi ius tertij resistente iure naturali, diximus sup. cap. 7. per totum. Quia tunc adest notissima violentia, idcirco ob surreptionem huius qualitatis in dubio retentio litterarum discernenda, vt ibidem resoluimus, & probauimus abundè. Vel etiam quando ex surreptione inferatur præiudicium & damnum Reipublicæ Ecclesiasticæ, aut temporali, & eius recto regimini aduerfatur, & sic vergit in detrimentum publicæ utilitatis, & tunc similiter suspensio litterarum, & retentio in Senatu concedenda, iuxta text. in dist. cap. cum tenentur, de prebendis, cuiusque veram & genuinam interpretationem per Nos assignatam, & tantorum Doctorum obseruationem, de quibus à principio huius cap. qui in hoc casu omnes loquutos fuisse hæcænis ostendimus.

Quia cum ex regimine populi capiat fundamentum hæc retentio, omnique violentiæ cognitio, cum defensio Principis ad hoc tendat dumtaxat, & dirigatur, atque ex eo tantum inferatur Ecclesiasticis iustificetur, vt clarè latiusque ostendimus supra 1. part. cap. 1. per totum, & cap. 3. cum quatuor sequentibus; inde fit, vt cum Doctores præmittant hoc necessarium, & præcisum fundamentum; nihil mirum, quod mentionem faciant, & incidenter deducant, & inferant ad surreptionem litterarum præiudicium publicum inducentium, quo præcisè surreptio inhibita est, & intrinsecè inclusa; provt latissimè probauimus supra capitul. 3. à num. 29. cum sequentibus. Clarè quippe patet, quod quoties impetrantur litteræ in damnum publicæ utilitatis, puta contra priuilegia Regni, aut Regis, laudabilisque & vtilitatis consuetudines eius (quo vnico fundamento nititur retentio Senatûs, & Doctorum resolutio) per necessariam consequentiam inferitur ex eisdem præiudicium iuri publico, & per consequens surreptio, cum de eo non sit facta Papæ (cuius intentio defuit) relatio vel non ex integro, iuxta celebrem Cassiodorij sententiam, lib. 2. epistola 4. delectamur (inquit) veltatis inuento, & sequi regulas constitutas, libenter amplectimur, quia locum surreptionibus non relinquitur, quoties rationabiliter constituta seruantur. Idem Cassiodorus lib. 10. epistola 25. & Magister Alvarez Archiepiscopus Trauentis in Isaiam, cap. 11. num. 13.

Etenim si de damnò, & præiudicio particularis iuris debet fieri mentio ad excusandam surreptionem; & quanto magis de iure publico, quod semper censetur intactum, & præsertim, cuique nihil detrahitur, vt abundè diximus plurima congerentes supra e. 5. per totum. Atque alio quolibet priuato potentius sit, l. numerum, §. item, de muner. & honorib. l. sanctimus, C. de sacrosanct. Eccles. l. vnica, §. final. C. de caducis tollend. Authent. res que, C. communia delega. cap. mutationes 7. quest. 1. cap. bona,

de postulat. prelat. ceterisque priuatis præferretur iuxta illud Ecclesiastic. cap. 17. ibi: Mandauit Deus vnique de proximo suo, ergo multo magis de Republica, Nicephor. lib. 12. Ecclesiasticæ hystor. cap. 23. vbi latissimè. Ambrosius de obitu Theodosij, ibi: Rempublicam boni Imperatores & parentibus, & filiis prætulimus, Cicet. lib. 3. de finibus, chariorem esse patriam nobis quam nosmetipsos, & dicit ad Herenium lib. 4. Vituperandus, qui in Republica discrimine, sua plus quam communi saluti consulit, & lib. 1. officiorum, Charis sunt parentes, chari liberi, propinqui, & familiares, sed omnes omnium charitates patria vna complexa est. Dicit Augustinus serm. 6. de verbo Domini, Nazianzenus in oratione in laudem Basilij. Polineus apud Stobæum sermone de Republica, ibi: Negotia publica ciuitatis omnium existimare oportet maxima; vt feliciter augetur, & paulo post ibi: Ciuitas enim prosperè agens felicitas est magna, in hac insunt omnia, hæc seruata cuncta seruantur, ac peruenit nihil non præsumit, Thucydides lib. 2. in oratione Periclis. Ego existimo, melius agi cum ciuibus priuatim, si tam ciuitas fortunata sit, quam si per singulos ciues felix sit, publice vero labefactetur, nam cum eueritur patria, is, cui priuatim bene est; nihil tamen minus, & ipse eueritur, cui autem male, is in illa prosperè agente multo magis incolumis est, &c. Indo Plinius Nepos, epist. lib. 7. epist. ad Caninum, ait: Oportet priuatis utilitatibus publicas, mortalibus æterna anteferre.

Quare merito, consultoque & Doctores tractantes de retentione Bullarum ob damnum Reipublicæ mentionem faciunt de surreptione earum, ac suggestionibus, quibus impetrari solent, non facta præiudicij & iuris publici relatione Sanctissimo (imò huic est incognitum) cui derogatum intelligitur, nec ideo inde inferendum erit ad litteras qualeslibet surreptitias, quæ simpliciter tangunt ius priuati, nec regulariter ex eis earumque executione inferatur damnum aliquod publicæ utilitati ad effectum vt inde retentio per Senatum concedatur.

Hinc venit declarandus Antonij Diana moral. resolution. 1. par. de immunitate. Ecclesie. resolut. 12. Dum generaliter mouet & quæstionem: an Regij ministri possint in Chancelleriis retinere Bullas Apostolicas, primitus cumulat aliquos Doctores affirmantes, postmodum autem negantes, quibus tandem ipse (vt afolet) adhaeret sine ratione, & fundamento hoc vnico vsus dumtaxat, quod de surreptione litterarum potest cognoscere Iudex Ecclesiasticus, non secularis.

Quo supposito clarè monstat non calluisse qualitatem, naturam, & essentiam negotij, dum ita indilcretè terminos confundit.

Etenim absolute negare & retentionem Apostolicarum litterarum ex iusta & legitima causa factam, ad effectum supplicandi Sanctissimo, vt quid senserit, vltèrius manifestet (postquam sit instructus de damnis, & scandalo inferendis ex executione suarum litterarum in damnum Reipublicæ, & publicæ utilitatis) expressè loquitur contra Bullam Cæne Domini in capitul. 14. hoc indulgentem, & expressis verbis permittit illarum retentionem, quando legitime coram Sede Apostolic. profequitur supplicatio ab eisdem suis litteris iuste emissa, imò & contra Doctores eosdem ab ipso Diana laudatos loqui-

tur (quos attentè non legisse plusquam manifestum est) ipsi namque aperte sequuntur (provt tenentur) literaliter sensum, & dispositionem eiusdem Bullæ Cæne, quos omnes & alios, verèbique eorumdem necnon Bullæ ipsius latissimè retulimus, & accuratè exposuimus supra cap. 2. à principio. Et signanter in declaratione eiusdem Bullæ Cæne à num. 54. cum multis sequentibus, & per totum illud caput, ad quod, imò & ad cætera huius i. p. pro satisfactione indilcretæ resolutionis Dianæ, teremitto.

Itaque in quantum ipse simpliciter & de surreptione litterarum Apostolicarum loquitur, vt ad Iudicem Ecclesiasticum pertineat cognitio, sic generaliter loquentem admittimus, ita vt simplex surreptio & falsitas litterarum non sit causa per se sola sufficiens ad fundandam retentionem in Senatu, provt & nos quoque probauimus ex multorum relatione sup. à num. 24. cum multis sequentibus.

Attamen quando surreptio inuoluitur & imbibita est & in præiudicium Regis aut Regni, atque damno publico (cui obiate officium proprium est Regis ex planè scriptis supra capitul. 1. & 2. & per septem capita præcedentia) sequitur, quod de ea incidenter ad violentiam, de qua cognoscit Senatus principaliter, possit agi & deduci, non ad effectum declarandi aliquid super ea, nec super essentia, valore, & aut iure litterarum, sed ad effectum apertius detegendi inuoluntatem Pontificis concedentis, atque inde ob damni publici principalem causam intem detinendi litteras, & supplicandi Sanctissimo, vt nouiter de inconuenientis damno publico, & scandalo ex earum executione oriundis instructus, quid senserit, itorum rescribat, sique Dianam ad terminos hos resolutos in hoc, cap. potes reducere, & declarare.

CAPVT IX.

Retentio Bullarum an vltra sex casus à lege Regia specialiter expressos, locum habeat.

S V M M A R I V M.

- Senatus an vltra sex casus à lege Regia designatos vti queat retentionis Regalia; ad partes discipatur, num. 1.
- Sex casus, quorum meminit lex Regia recensentur, ibidem.
- Principi generaliter competit facultas tollendi violentias, vt in pace Respublica Ecclesiastica, & spiritualis vniat, num. 2. & seqq.
- Impedire recursus vsus vergit in damnum auctoritatis, & præminentiæ Regis, num. 3.
- Recursus ad Regem hic omnibus aliis conuenientior paci, & gubernationi Regnorum, num. 4.
- Genus restringitur, & limitatur per enumerationem specierum, num. 5. vide tamen à num. 54.
- Facultas tollendi violentias Principi competit ex consuetudine immemoriali, num. 6.
- Consuetudo non potest extendi de casu ad casum, sicut nec de loco ad locum, num. 7.
- Tantum præscriptum, quantum possessum, n. 8.
- Per obseruantiam declaratur ius dubium, que non

- requirit diuinitatem temporis, num. 9.
- Consuetudo interpretatiua legis non requirit scientiam Principis, num. 10.
- Ex obseruantia optima insurgit legis interpretatiua, & declaratio, num. 11.
- Consuetudo interpretatiua dirimit omne dubium dispositionis hominis, & legis, num. 12.
- Consuetudo interpretatiua non requirit præscripcionem, sed aliquando ita fuisse de facto seruatum, ibid.
- Principem posse Regalia retentionis vti in omnibus casibus indilcretè, in quibus veritur turbatio Reipublicæ, & damnum notabile status Ecclesiasticæ medijs validissimis, vt verum probatur, n. 13. & seqq.
- Iura cuncta attribuentia Principi Regalia præsertim indilcretè, & absolute loquuntur, non distinguentia inter casum, & casum, num. 14.
- Casus plures quoties habent eandem rationem, licet de vno fiat mentio, intelligatur fieri exemplariter, non restrictiue, num. 15. & 16.
- Lex vbi alicuius specialiter meminit, quia frequentius accidi, similes minus frequentes non excludit, num. 17. & sequentibus.
- Lex Regia referens sex casus nititur rationi generice, & fundamentali ad faciendam licitam retentionem in illis, num. 18.
- Ratio legis generalis attenditur tanquam virtus intrinseca ad inclusionem omnium casuum emergentium, in quibus militat, num. 19.
- Ratio expressa in dispositione comprehendit omnes casus illi conuenientes non vt viam extensiuam, sed perius inclusiuam, num. 20.
- Casus ommissus, sub ratione dispositionis comprehensius, expressus dicitur, num. 21.
- Quod venit sub ratione legis expressa non dicitur extensio, sed comprehensio, num. 22.
- Per legem præuenire omnes imperitiam machinationes foret impossibile, & singulis specialem legem concedere, num. 23.
- Expressio casuum magis frequentium requirit fieri illatio ad exclusionem minus frequentium, n. 24.
- Iura plura ponderantur, que, dum disponunt circa suspensionem executionis litterarum in causa vniuersali damni publici nituntur, num. 25.
- Causa examen, quantum legitima sit ad suspendendam litterarum executionem; arbitrio prudentis viri relinquitur iura, num. 26. & seqq.
- Causæ similes que dicantur, iudicij arbitrio relinquitur, ibidem.
- Arbitrarios omnes casus facit lex, quando certus modus dari nequit, cum magis pendat à circumstantiis subiecti, num. 27.
- Arbitrium datum à iure ad discernendam causam retentionis, & suspensionis litterarum, legibus, & ratione circumscribitur, num. 28.
- Causæ retentionis litterarum per Senatum faciendæ sunt varia, arbitrio boni, docti, & pijs viri relicta sicut cætera, que à iure non habent certam determinationem, num. 29.
- In Bullarum retentione similes causæ expressè admittuntur, num. 30. & sequentibus.
- Recensentur plures Doctores admittentes identitatem rationis ad retentionem litterarum Apostolicarum in casibus non expressis, n. 31. & seqq.
- Rescripti obtenti in præiudicium Sanctæ Inquisitionis sit in Senatu retentio, num. 32.
- Retentionis remedijs vitur, qui extra Regnum adstringitur litem tractare in prima instantia, num. 34.